7.2.2024

Puolustusvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle puolustukseen liittyvien, patentoitavaksi haettujen keksintöjen salassapidon vastavuoroiseksi turvaamiseksi tehdyn sopimuksen, teknisten tietojen välittämisestä puolustustarkoituksiin tehdyn Naton sopimuksen sekä niiden täytäntöönpanomenettelyjen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi (HE 98/2023 vp)

Eduskunnan puolustusvaliokunta on pyytänyt puolustusministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä (HE 98/2023 vp). Hallituksen esitys on valmisteltu puolustusministeriön johdolla työryhmässä yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön ja Pääesikunnan kanssa.

Esityksen sisältö

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi seuraavat sopimukset:

> Sopimus puolustukseen liittyvien, patentoitavaksi haettujen keksintöjen salassapidon vastavuoroiseksi turvaamiseksi (tehty Pariisissa 21.9.1960, jäljempänä keksintösopimus),
>
> Naton sopimus teknisten tietojen välittämisestä puolustustarkoituksiin (tehty Brysselissä 19.10.1970, jäljempänä teknisiä tietoja koskeva sopimus).

Molempien sopimusten perusteella on annettu sopimusvelvoitteiden täytäntöönpanon käytännön toteuttamista ja yksityiskohtia määrittävät täytäntöönpanomenettelyt, jotka esitetään myös eduskunnan hyväksyttäväksi.

Sopimusten tausta, tavoitteet ja merkitys

Esityksellä on välitön yhteys Suomen Nato-jäsenyyteen, sillä Suomi on sitoutunut liittymään sopimuksiin 12 kuukauden sisällä jäsenyyden alkamisesta. Sopimukset ovat siten osa Naton oikeudellisesti sitovaa sopimuskehikkoa, johon Pohjois-Atlantin sopimukseen liittyvien uusien jäsenvaltioiden edellytetään sitoutuvan.

Sopimukset pohjaavat Pohjois-Atlantin sopimuksesta (SopS 17 ja 18/2023) johdettavien velvoitteiden täytäntöönpanoon. Keksintösopimuksilla edistetään Naton jäsenvaltioiden talousyhteistyötä luomalla edellytykset salassa pidettävien keksintöjen patentoimiselle muissa sopimusmaissa. Teknisiä tietoja koskevalla sopimuksella vahvistetaan jäsenvaltioiden puolustuskykyä välittämällä omistusoikeudellisia teknisiä tietoja puolustusalan tutkimuksen ja puolustusmateriaalien kehityksen tueksi siten. Sopimukset ovat vanhoja ja hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa saatiin vain vähän olennaista tietoa sopimusten soveltamiskäytännöstä. Sopimusten soveltaminen ja käyttöaste näyttää jääneen vähäiseksi.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi

Keksintösopimus

Keksintösopimuksella luodaan oikeudelliset edellytykset salassa pidettäviä keksintöjä koskevien patenttihakemusten tekemiselle muissa sopimusvaltioille sekä menettelyt tiedon välittämiseksi tällaisista keksinnöistä. Sopimuksen keskeisin määräys on 1 artiklassa, jonka mukaan sopimuksen osapuolten hallitukset turvaavat sellaisten keksintöjen salassapidon, joita koskeva patenttihakemus on vastaanotettu sovituin menettelyin, ja varmistavat sen turvaamisen aina, kun se hallitus, joka on ensimmäisenä vastaanottanut näitä keksintöjä koskevan patenttihakemuksen, on kansallisen puolustuksen etujen vuoksi määrännyt nämä keksinnöt salassa pidettäviksi. Patentin hakemista ja patenttihakemuksen vastaanottamista sekä käsittelyä koskevia menettelyitä tarkennetaan sopimuksen muissa artikloissa sekä täytäntöönpanomenettelyissä. Sopimuksen perusteella saatuihin keksintöä koskeviin salassa pidettäviin tietoihin sovelletaan Suomessa kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annettua lakia (588/2004) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) ja näissä olevia säännöksiä salassapito- ja vaitiolovelvollisuudesta. Sopimuksen ja sen täytäntöönpanomenettelyjen voimaansaattamislakiin sisällytettäisiin tarvittavat asiasisältöiset säännökset, joita kuvataan jäljempänä.

Keksintösopimuksen täytäntöönpanomenettelyissä edellytetään, että mailla on oikeudellinen toimivalta määrätä sellaisten keksintöjen salassapidosta, joiden paljastaminen voisi haitata maan kansallista turvallisuutta. Suomessa asiasta säädetään maanpuolustukselle merkityksellisistä keksinnöistä annetussa laissa (551/1967), jonka perusteella keksintö, jolla pääasiallisesti on merkitystä maanpuolustukselle ja jonka salassapysyminen maanpuolustuksen kannalta on tärkeää, voidaan valtioneuvoston päätöksellä pakkolunastaa valtiolle. Keksintösopimukseen liittyminen ei mahdollista sitä, että Suomessa yritykset tai yksityistahot voisivat hakea keksintösopimuksen perusteella salassa pidettävää patenttia muissa Nato-maissa. Tämä edellyttäisi kansallisen lainsäädännön muuttamista. Lakia maanpuolustukselle merkityksellisistä keksinnöistä ollaan uudistamassa työ- ja elinkeinoministeriön asettamassa työryhmässä osana patenttilainsäädännön kokonaisuudistusta.

Teknisiä tietoja koskeva sopimus

Teknisiä tietoja koskevalla sopimuksella turvataan teknisten tietojen omistajien oikeuksia, kun tietoja välitetään puolustustarkoituksiin. Sopimuksella sovitaan omistusoikeudellisten teknisten tietojen suojaamisesta ja käsittelystä välitettäessä tällaisia tietoja Naton jäsenvaltioiden ja Naton organisaatioiden kesken ja luodaan noudatettavat menettelyt tällaisten tietojen välittämiseksi. Sopimuksen II artikla velvoittaa omistusoikeudellisten teknisten tietojen vastaanottajat suojaamaan tällaiset tiedot, jotka on luovutettu luottamuksellisesti. Tietoja on käsiteltävä kaikkien asetettujen ehtojen mukaisesti ja ryhdyttävä näiden ehtojen mukaisiin tarvittaviin toimiin estääkseen tietojen välittämisen millekään taholle, julkaisemisen tai luvattoman käytön tai käsittelyn millään tahansa muulla tavalla, joka todennäköisesti aiheuttaa vahinkoa omistajalle. Tietojen välittämistä ja käyttöä sekä vahingonkorvausta tietojen luvattomasta luovuttamisesta tarkennetaan sopimuksen muissa artikloissa ja täytäntöönpanomenettelyissä.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi

Suomessa sopimuksen teknisten tietojen salassapito perustuu julkisuuslakiin ja lakiin kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista. Julkisuuslaissa on oma salassapitosäännös viranomaisen hallussa olevista liikesalaisuuksista. Sopimuksen vahingonkorvausta koskevat määräykset eivät rajoita kansallisen vahingonkorvauslainsäädännön soveltamista.

Voimaansaattamislakien sisältö

Ehdotus teknisiä tietoja koskevan sopimuksen ja sen täytäntöönpanomenettelyjen voimaansaattamislaiksi on niin sanottu *blankettimuotoinen laki*. Ehdotus keksintösopimuksen ja sen täytäntöönpanomenettelyjen voimaansaattamislaiksi on niin sanottu *sekamuotoinen voimaansaattamislaki*, jossa blankettimuotoisen voimaansaattamissäännöksen lisäksi olisi tarvittavat asiasisältöiset säännökset viranomaisten tehtävistä ja vastaanotetun patenttihakemuksen käsittelystä.

Keksintösopimuksen voimaansaattamislain 2 §:ssä säädettäisiin Pääesikunnalle tehtävä toimia keksintösopimuksen täytäntöönpanomenettelyissä tarkoitettuna puolustusviranomaisena. Puolustusviranomaisen tehtävät liittyisivät esimerkiksi patenttihakemuksen salassapitoa koskevaan pyyntöön, hakemusasiakirjojen välittämiseen, jäljennöksen vastaanottamiseen keksintöä koskevista tiedoista ja keksinnön salassapidon kumoamiseen.

Keksintösopimuksen voimaansaattamislain 3 ja 4 §:ssä säädettäisiin patenttilaista poikkeavista menettelyistä, joita sovellettaisiin sopimuksen perusteella vastaanotettuun patenttihakemukseen. Patentti- ja rekisterihallitus merkitsisi sopimuksen perusteella vastaanotetun patenttihakemuksen erilliseen salassa pidettävään päiväkirjaan. Patenttihakemus käsiteltäisiin patenttilain muodollisten vaatimusten osalta ja patentoitavuuden lopullinen arviointi tehtäisiin vasta kun keksinnön salassapitovelvollisuus on päättynyt. Salassapitovelvollisuuden alaiset patenttihakemusasiakirjat eivät tulisi julkiseksi patenttilaissa säädettyjen ajankohtien mukaan vaan sopimuksen mukaisesti silloin, kun alkuperähallitus ilmoittaa kumonneensa salassapitotoimenpiteensä. Patenttihakemuksesta suoritettaisiin vuosimaksu vasta keksintöä koskevan salassapitovelvollisuuden päättymisen jälkeen alkavalta ja sitä seuraavilta maksuvuosilta. Patentinhakijalta ei edellytettäisi asiamiehen käyttämistä, jotta hakija voi halutessaan toimittaa hakemuksen turvallisia lähettämistapoja noudattaen suoraan Patentti- ja rekisterihallitukseen. Jos patentinhakija käyttäisi asiamiestä, sovellettaisiin sopimuksen perusteella salassa pidettäviä tietoja käsittelevään patenttiasiamieheen ja tämän palveluksessa olevaan kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annettua lakia.

Vaikutukset

Vaikutukset viranomaisen toimintaan
Sopimukset lisäävät jonkin verran hallinnollisia tehtäviä puolustushallinnossa ja Patentti- ja rekisterihallituksessa. Keksintösopimuksen perusteella Suomeen saapuvien patenttihakemusten määrästä ei ole saatavilla tarkempia tietoja, mutta määrän arvioidaan jäävän verrattain vähäiseksi. Sopimukset saattavat lisätä välillisesti myös tarvetta laatia henkilö- ja yritysturvallisuusselvityksiä sellaisille yrityksille ja näiden henkilöstöille, jotka osallistuvat jatkossa sopimusten perusteella välitettävien tietojen käsittelyyn.

Patenttihakemukset on käsiteltävä alkuperämaan määräämää turvallisuusluokkaa Suomessa vastaavan turvallisuusluokan vaatimusten mukaisesti. Tietoturvallisuuden saattaminen sopimusvelvoitteiden mukaiseksi edellyttää Patentti- ja rekisterihallituksessa varautumista käsittelemään myös korkeamman turvallisuusluokkien tietoja ja siten huolehtimaan eri turvallisuuden osa-alueista kuten hallinnollisesta turvallisuudesta, henkilöstöturvallisuudesta ja toimitilojen fyysisestä turvallisuudesta.

Vaikutukset elinkeinoelämään
Sopimuksiin liittyminen parantaa suomalaisten yritysten mahdollisuuksia osallistua Naton hankkeisiin ja ohjelmiin sekä jäsenvaltioiden väliseen kansainväliseen yhteistoimintaan, jolla tuetaan Naton toimintaa. Sopimuksilla edistetään jäsenvaltioiden välistä talousyhteistyötä, puolustusalan tutkimusta sekä puolustustarvikkeiden kehitystä ja valmistusta helpottamalla tiedonvaihtoa.

Vaikutukset patentinhakijoita edustaviin asiamiehiin
Jotta asiamiehet voisivat edustaa patentinhakijoita, jotka hakevat salassa pidettäviä patentteja keksintösopimuksen mukaisesti Suomessa, tulisi heillä ja tarvittaessa heidän palveluksessaan olevilla olla täytäntöönpanomenettelyjen mukaisesti varmistetut asianmukaiset valtuudet saada turvallisuusluokiteltua tietoa sekä kyky suojata tämä tieto fyysisesti asianmukaisella tavalla. Tämä voi turvallisuusluokkatasosta ja tietojen säilyttämistavasta riippuen edellyttää kansallisen turvallisuusviranomaisen myöntämiä henkilö- ja yritysturvallisuusselvitystodistuksia. Näiden turvallisuustodistusten laatimisesta peritään yritykseltä maksu noudattaen maksuperustelakia. Lausunnoissa tuotiin esiin, että yritysturvallisuusselvityksen kustannukset voivat olla merkittäviä verrattuna hakemusten mahdolliseen vähäiseen määrään ja esitettiin järjestelyä, jossa asiamiehet voisivat käsitellä hakemuksen salassa pidettäviä tietoja viranomaisen toimitiloissa. Toimivaltaiset viranomaiset voivat arvioida tarvetta ja toteuttamismahdollisuuksia ehdotetulle järjestelylle.

Korjaukset esityksen sopimusteksteihin

Eduskunnalle toimitetussa hallituksen esityksessä on havaittu joitakin korjaustarpeita sopimustekstien käännösversioissa. Näistä muotoiluun liittyvistä korjaustarpeista lähetetään puolustusvaliokunnalle tarkemmat tiedot erillisellä liitteellä.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi